

Planten in de hoofdrol, architectuur op de voorgrond

Zena Ndiaye

Op een steenworp van Brussel ligt de Plantentuin van Meise. De botanische tuin behoort met zijn 92 hectare aan grondgebied tot de grootste ter wereld. De plantentuin heeft een duidelijke missie: het onderzoeken, verzamelen en bewaren van plantensoorten die in het wild vaak bedreigd zijn. Het resultaat is een uitgebreide collectie van zo'n 18.000 planten uit klimaatzones wereldwijd, ondergebracht in een serrecomplex in een glooiend landschap. In het hart van de tuin werd dit complex recent uitgebreid met De Groene Ark, een bezoekerspaviljoen ontworpen door NU architectuuratelier en archipelago.

Achter het pachthof en naast het dienstgebouw wordt De Groene Ark geleidelijk onthuld. Al van ver tekent de gebogen nok van het paviljoen zich voorzichtig af boven de zee van serres. Tussen de bomen leidt een smalle, bijna rudimentaire toegang bezoekers langs de serres naar het paviljoen. Een abrupt hoogteverschil markeert de aankomst. De open lucht maakt plaats voor een lage, multifunctionele ruimte onder de houten koepel van het paviljoen. Die overgang was vroeger onbestaand. De recente uitbreiding verdubbelde immers de serreoppervlakte, waardoor De Groene Ark de lang ontbrekende schakel vormt binnen het voorheen losstaande ensemble.

De Groene Ark heeft een dubbel doel. Het polyvalente paviljoen biedt ruimte voor ontvangst, workshops en tentoonstellingen en beoogt tegelijkertijd een voorzichtige vorm van toegankelijkheid. Bezoekers kunnen de kwetsbare plantencollectie bekijken zonder ze aan te raken. Dat gebeurt vanuit de donkere ruimte onder de koepel of vanop het lichte panoramische dakterras erboven, dat inzicht in de serres van bovenaf mogelijk maakt.

Het paviljoen wil zo bezoekers dichterbij de tuinwerking betrekken, het educatief aanbod uitbreiden en de planten bovenal laten floreren, zowel letterlijk als figuurlijk.

Hoewel de serres en het paviljoen sterk verschillen in uitstraling, vertrekken ze vanuit een vergelijkbare hightech ontwerpbenadering. Het paviljoen wordt gedomineerd door een dakstructuur in de vorm van een hyperbolische paraboloid, een zadeldak dat in twee richtingen kromt. Het dak is opgebouwd uit twintig meter lange, in elkaar geweven houten planken die verwijzen naar de structurele logica van een cactus. Binnenin is het hoge gewelf volledig zichtbaar, waardoor een bijna sacrale ruimtelijke beleving ontstaat. De houten constructie rust op een betonnen sokkel die lijkt te refereren aan het ontvangstgebouw van de plantentuin, eveneens ontworpen door NU. Net zoals de glazen klimaatmachines toont de dakstructuur een zorgvuldig uitgewerkte techniek aan de binnen- en buitenzijde.

Toch heeft het paviljoen een ander effect op de perceptie van de planten dan de serres. Het innovatieve materiaalgebruik en de uitgekende constructie van De Groene Ark creëren een imposant schrijn voor de kwetsbare collectie. Maar waar de vroegere, haast onzichtbare serres de collectie vanzelfsprekend centraal stelden, loopt het paviljoen het risico een podium te worden voor zichzelf, in plaats van voor de collectie waarvoor het ontworpen is. Daarmee dringt zich onvermijdelijk de vraag op: wanneer het gebouw zo sterk schittert, dreigt het dan niet precies datgene te overschaduwen wat het wil beschermen? Juist omdat dat model hier nog zo ongewoon is, maakt het ook benieuwd naar hoe het zich in de praktijk zal gedragen.